

QUOMODO SPIRITUS SANCTUS EST AMOR PATRIS ET FILII.

Quæris scire quomodo verum sit quod Augustinus dicit. Dicit enim quod Pater Spiritu sancto diligit Filium et Filius eodem Spiritu diligit Patrem suum. Quod tamen Pater ea sapientia qua Filius sapiat, omnino contradicit, et hujusmodi ratione convincit. Nam, si ea sapientia quæ Filius est saperet, non tam Filius a Patre quam Pater a Filio esset, quibus est idem esse quod sapere. Hinc est quod quidam in hunc modum opponunt et dicunt. Cum idem ibi sit diligere quod esse, quomodo dicitur Pater vel Filius non esse ea dilectione qua alter alterum diligit? Cum igitur Pater negetur sapere sapientia quam genuit ne ea esse intelligatur, hoc illi quantum mihi videtur multum est inter facere et fieri, inter erudire et erudiri, inter sapientem facere et sapiens fieri. Certe Pater, si ea sapientia quæ Filius est saperet et sapiens fieret, ab ipso procul dubio esset cui idem est esse quod sapere quod sapientem esse. Quando autem per Filium Pater aliquem erudit, ea sapientia quæ Filius est aliquid facit, nec tamen sequitur ut a Filio sit. Sicut itaque Pater Filio erudit, nec tamen sequitur ut a Filio sit, sic Spiritu sancto diligit: nec tamen sequitur ut a Spiritu sancto sit. Quod tamen Pater, vel Filius dicitur Spiritu sancto diligere, possumus et recte, et prave intelligere, et ad verum vel falsum sensum derivare. Sed fortassis a me quæris hoc ipsum distinguere, et qualiter modo juxta verum sensum, modo juxta falsum possit intelligi. Procul dubio quod Filius agit Pater agit a quo Filius accipit ut agat et agere possit. Hinc est illud beati Hilarii: « Intellige Filium agentem. Similiter dico intellige Spiritum sanctum agentem, et per eum non modo Patrem, sed et Filium agentem. Filius erudit, Spiritus sanctus diligit, et utrobique Pater agit, quia ab ipso uterque accipit ut idipsum possit quod agit. Quod autem Pater per Filium operari dicitur, non sic in-

telligitur quasi Filius sit auctor et origo potentia quæ Pater est, et quæ vult operatur, sed quod Pater auctor et origo sit potentia quæ Filius est, et pro beneplacito agit quod agit. Similiter quod Pater Spiritu sancto diligere dicitur non sic intelligitur quasi Spiritus sanctus auctor et origo existat dilectionis quæ Pater est, et pro arbitrio amat, quod amat, sed quod Pater eam dilectionem qua Filius diligitur et Spiritus sanctus est spirat, et illius auctor et origo existat. Dicitur ergo Pater Spiritu sancto diligere, non quod per eum amorem habeat, sed exhibeat, non quod amorem ab eo accipiat, sed per eum impendat. » Dicit Augustinus de Filio: « Filius dicebat et Pater docebat, et Filius de seipso: Mea doctrina non est mea. Cur et Spiritus sanctus non æqua ratione dicit: Mea dilectio non est mea, sed Patris de quo procedit, sed Filii qui eam spiravit. Si Spiritus sanctus est amor utriusque, cur Pater non dicatur recte Spiritu sancto: hoc est suo amore diligere? cur non et Filius dicatur recte Spiritu sancto, hoc est sua dilectione amare? » Animus humanus amor non est, sed ab ipso amor procedit, et ideo seipso non diligit, sed amore qui a seipso procedit. Pater vero amor est, et Spiritus sanctus Jesus amor est, et ideo Pater diligit seipso, diligit Spiritu sancto. Diligit seipso amore, diligit suo amore. Quis nesciat quod Filius beatæ Mariæ et filius Nave Jesus dicantur æquivoce? Similiter æquivoce dicerentur amor tuus et amor divinus, si Spiritus sanctus diceretur amor cordis tui, sicut Spiritus sanctus dicitur amor Patris et Filii. Quis, quæso, posset negare te Spiritu sancto (hoc est amore tuo) diligere? Si recte diligere diceris amore qui de te procedit, cur Pater et Filius non recte dicantur diligere amore qui ex ipsis procedit? Hæcine frater est illa quæstio quam insolubilem putant, insolubilem et dicunt, et scribunt?

DE SUPEREXCELLENTI BAPTISMO CHRISTI.

Sanguine cognato, sanctitate domino, dilecto suo N., suis qualiscunque R., idem in uno unanimiter velle. Promissionis meæ pœnitentia ductus, pene malui falso promississe quam vana scribere, eo quod super his quæ a me vobis explanari postulastis, nil omnino sentire quod dictu quidem, necdum scriptu dignum judicarem, maxime tamen idcirco quod in his quæ tenuiter sentio verborum inopia laboro. Sed quoniam parvulus Jesus in pannis latere non eruluit (*Luc. 11*), tenuitatis meæ pauperem sensum sub

verborum pannis transmittere minime puduit. Toties Maria parvulum suum pannis involvit, quoties mens casta veritatem quem vel tenuiter sentit verbis simplicibus exponit. Et forte, ni fallor, vaniloquium quam falsiloquium satius erit incurrere. Attendite itaque, obsecro, quis, cui loquatur, magis quam quid quo dicatur. Orationem itaque pro oratione non tam disertam quam devotam, non illam verborum varietate distinctam, sed lacrynarum inbre refertam depono. Si quæ tamen in his quæ

a me exigitis melius ipsi sentitis, id a vobis jure retributionis exquiro. Sed nunc ad prophetæ verba novitate plena, admiratione digna quæ vobis reserati desideratis stylium converto. Illumina faciem tuam, etc. (*Psal. cxviii*). Deus autem incrementum dat intus illuminando et sanctificando. Ecce quam magnus Joannes, quam magnus Paulus. Non tamen magna sed humilia de se sentiebant, quia illuminati erant ut se agnoscerent. Nos nihil sumus, et tamen magna de nobis æstimamus, quia cæci habentes albuginem in oculis: *Qui misit me baptizare in aqua ille mihi dixit: Super quem videris*, etc. (*Joan. 1*) Spiritus sancti descensionem sicut et ipsius Filii missionem quidam simpliciores, minus sane intelligunt. Cum enim audient ab ipsa Veritate: *Ego exiri a Patre, et veni in mundum* (*Joan. xvi*), sic intelligunt quasi prius fuerit in Patre, et non in mundo. Et cum a Patre exivit Patrem deservit, et a Patre recessit. Et cum in mundum venit, illuc venit ubi prius non fuit. Hæc intelligentia prava, et ab omni corde fideli eliminanda. Hi enim Dei immensitatem non animadvertunt. Deus enim cum sit immensus, est in omnino loco, omnem locum replens. Ideoque non potest transire de loco ad locum, quasi unum locum deserens, et alium occupans. Nec solum est in omni loco quia est immensus, sed etiam ubique est totus, quia simplex. Hæc est enim natura simplicitatis quod ubicunque est, ibi tota est. Cum ergo Deus sit immensus et simplex, consequens est quod ubicunque sit totus. Nec, cum dicitur esse ubicunque totus, prædicatur habere partes, imo in hoc ipso habere negatur partes; quia, si partes haberet, totus ubicunque non esset. Nec, cum dicitur totus ubicunque, intelligendum est quasi omni creaturæ secundum plenitudinem se infundat. Sed ubicunque est totus in seipso, id est ubicunque est se totum habet. Hoc de Patre, hoc de Filio, hoc de Spiritu sancto est intelligendum. Quid est ergo Filii missio nisi formæ servilis susceptio? Et quid Spiritus sancti descensio, nisi quædam symbolica ipsius præsentatio et mystica significatio? Non enim sic in columba descendens in se est motus qui semper in se immotus manet. Nec aliquo modo cœpit esse in Domino quo prius non fuit in eo. Nobis non habentibus datur, et habentibus ut amplius habeatur. Domino quasi non habenti non est datus, nec habenti ut amplius eum haberet, cui in sua conceptione datus est secundum plenitudinem. Sicut enim Pater cum Filio erat majestate et in homine assumpto gratiæ infusione, sic et Spiritus sanctus. Solus autem Filius in eo erat personali unione. Unde ipse solus non Pater, non Spiritus sanctus dicitur Emmanuel, id est nobiscum Deus. Spiritus sancti igitur descensio non est nisi mystica quædam ipsius significatio. In hoc enim quod visibiliter tali specie super Dominum baptizatum se manifestavit, insinuavit quid in nobis invisibiliter fiat cum in Christo renascimur, sicut Filius non propter se quasi indigens aliquo remedio, sed ut vobis humili-

tatis præberet exemplum salutis conferret remedium, baptizatus est. Et ipse Pater sic intonuit: *Hic est Filius meus dilectus*, etc. (*Matth. iii*), sic demonstrans nos ejus filios effici per virtutem tanti sacramenti.

Considerate quanta sit hujus sacramenti dignitas, quod ipse Filius sic commendavit illud suscipiendo, et Spiritus sanctus se præsentando, et Pater sic intonando per efficaciam ejus efficiamur membra Christi, templum Spiritus sancti, et filii Dei. Insuper cœli, prius per culpam clausi, nobis aperiuntur; non sine magno mysterio Spiritus sanctus descendit, non in corvo, vel milvo, vel in alia specie, nisi in sola specie columbæ. De columba scriptum est in Canticis canticorum: *Una columba mea, una matri suæ* (*Cant. vi*). Per columbam intelligitur Ecclesia. Ecclesia est corpus Christi; Spiritus sanctus est spiritus Christi. Convenienter ergo Spiritus sanctus in columba apparuit, et non in alia specie, quia spiritus Christi non est nisi in corpore Christi. Et solum corpus Christi vivit et spiritu Christi, sicut corpus meum solum vivit ex spiritu meo, et corpus tuum vivit ex spiritu tuo. In corpore Christi nil mortuum, extra nihil vivum invenitur. Ad cujus corporis unitatem nos invitat Apostolus, dicens: *Solliciti estote servare veritatem spiritus in vinculo pacis* (*Ephes. iv*). Unitatem vocat spiritus, illam unitatem quam facit spiritus in corpore Christi, quod est Ecclesia, cujus unitatis vinculum est pax ad quam unitatem nos invitat, dicens: *Unum corpus, et unus spiritus* (*ibid.*), quasi dicat: Ideo unitatem spiritus servare debemus quia sumus unum corpus, et unus spiritus. Unum corpus cum proximo, et unus spiritus cum Deo; unum corpus adinvicem ministrando, unus spiritus idem volendo. Unum corpus sumus multorum membrorum adunatione et unus spiritus habitat in nobis. Ideo et debemus servare unitatem spiritus, quia nobis est unus Dominus, et una fides, et unum baptisma. Non oportet nos dissentire pro diversitate dominorum, quia nobis est unus Dominus Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. Qui enim diversos dominos habent, quandoque discordant pro eorum discordia. Sunt etiam qui habent eundem Dominum, sed non diu manet unus, sed fere singulis momentis mutatur, modo lætus, modo tristis, modo justus, modo injustus. Noster autem Dominus sicut unus est, sic et unus et idem semper perseverat. Et una fides, idem jubemur omnes credere, sicut et idem dicere. Non decet nos fideles in fidei confessione dissentire. Sit ergo pura et sincera fidei integritas in corde, sit pura et sincera fidei confessio in ore, quia corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem. Si non possumus omnia credenda ad plenum intelligere, saltem illum usum et formam loquendi teneamus quas sancti Patres in Scripturis nobis tradiderunt, maxime cum sermo sit de Verbi incarnatione, vel de ipsius æterna generatione. Ve-

luti pueri prius erudiuntur ut sciant verba sana formare, deinde docendi sunt ut ea quæ dicunt intelligant. Ecce quotidie audio in Ecclesia quod Christus est perfectus homo ex anima rationali et humana carne subsistens.

Et item quod ipse est ex substantia Patris ante sæcula genitus. Contra hanc formam loquendi multi loquuntur, dicentes, quia Christus non est aliquid in quantum est homo, nec ex substantia Patris genitus, cum sancti in pluribus locis dicant quod divina essentia genuit divinam essentiam, et natura naturam, et substantia substantiam, sicut Deus Deum, et persona personam. Non est mirum si linguis habent leprosas quorum manus sunt leprose. Quædam enim lepra volatilis est, quæ transit de membro ad membrum. Quid ergo mirum, si prave intelligunt qui male vivunt. Cæci et duces cæcorum solidissimis sanctorum Patrum auctoritatibus humanæ rationis argumenta, imo fragmenta præferunt, quæ omnia ad petram fidei ut baculus arundineus franguntur. Vera est sententia Veritatis quam protulit de fidei soliditate, quia *Portæ inferi non prævalent adversus eam* (Math. xvi). *Et oves meæ vocem meam audiunt, et alienum non sequuntur* (Joan. x). Et illud Apostoli: *Fundamentum fidei firmum stat, habens signaculum hoc: Novit Dominus qui sunt ejus* (II Tim. ii). Vos autem, fratres, oves Domini; filii columbæ, filii matris Ecclesiæ, membra Christi, quos ipsa unctio docet de omnibus, manete in unitate, quia nobis est unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus, et pater omnium. Unum baptisma, id est ejusdem virtutis et efficacæ a quocunque detur, quia intus est qui interior operatur indifferenter, per differentes ministros. Multi gloriantur se habere Spiritum sanctum, cum tamen eum non habeant. Natura columbæ nos docet agnoscere eos in quibus est Spiritus sanctus. Est enim columba, simplex, sine omni felle, non vivit rapina, gemit ex amore. In his ergo qui sunt simplices, sine totius malitiæ felle, gementes ex amore, et dilatione futuræ vitæ habitat Spiritus sanctus. Et in his qui sunt concordantes, et veram pacem et dilectionem inter se custodientes quam significant oscula columbarum. Hanc simplicitatis innocentiam Scriptura nobis commendat per agnum, etiam et puerum. Unde ipse Dominus propter omnimodam innocentiam dictus est Agnus Dei (Joan. i). Et de ejus consimilibus dicit ad Petrum: *Pasce agnos meos* (Joan. xxi). Et dictum est pastor ovium, et fideles oves pascuæ ejus (Joan. x). Et legis præceptum est ut quotidie sacerdotes duos agnos offerrent, unum mane, et alterum in vespere (Exod. xxix). In mane incipiunt homines operari. Ideo pro mane intelligitur principium actionis, sicut per vespere datur intelligi finis. Quid est ergo duos agnos offerre nisi opera innocentiae incipere et ad finem perducere? hoc est sacrificium juve, quia semper Deus requirit a nobis innocentiae virtutem quæ per puerum etiam significatur. Ut ibi: *Ecce ego et pueri mei* (Isai. viii); et

in Evangelio: *Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum cælorum* (Marc. x); et alibi: *Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvulus iste, non intrabitis regnum cælorum* (Math. xviii). Si ergo volumus esse de grege Domini simus agni. Si volumus intrare regnum cælorum simus parvuli, sed malitia, non sapientia. Si volumus ut Spiritus sanctus in nos deascendat, et in nobis maneat, simus simplices sicut columbæ. Insuper prudentes sicut serpentes, hæc est præcipua serpentis prudentia ut caput suum observet. Et nos ergo omni custodia custodiamus caput nostrum in quo vita est nostra, videlicet Christi qui est Dei sapientia. In hoc capite oculos nostros semper fixos habeamus juxta illud: *Oculus sapientis in capite suo* (Eccle. ii). Si quis oculos suos ab hoc capite evulserit, necesse est ut cæcus fiat. Sed dicit aliquis hoc caput jam in cælo est, non indiget ut illud custodiam, hic audiat quid dicat Apostolus Christum habitare per fidem in cordibus nostris (Ephes. iii): fides enim Christi in corde tuo, Christus est in corde tuo, hoc igitur caput illæsum et integrum custodiamus, quia in hoc capite est vita nostra, quoniam justus ex fide vivit; hoc caput, inquit, custodiamus sicut ille qui ait, fidem servavi quasi serpens prudens. Ne autem simplicitas nostra sit frigida, oportet nos esse ferventes spiritu. Unde Spiritus sanctus super apostolos apparuit in igne. Quoniam vero hic fervor spiritus non solum dicitur esse in corde, sed etiam in ore ut peccantes arguamus, et frigidus inflammemus, ideo in linguis igneis se ostendit Spiritus almus. Sunt quidam qui alienum ignem portant in ore, qui sicut serpens mordent in occulto. Iste ignis non est cælestis, sed gehennalis; nec lucidus, sed caliginosus, quia qui male agit odit lucem. Ille qui misit me baptizare, etc. Joannes baptizabat in aqua solum sicut homo. Jesus in aqua et Spiritu sancto, sicut homo et Deus, baptizare in Spiritu est ab omni sorde peccati mundare, insuper gratias infundere. Prius enim Dominus Jesus baptizans in Spiritu effudit amaritudinem, post infudit dulcedinem, prius vasa cordium mundat, post mundata replet. Unde Apostolus: *Christus dilexit Ecclesiam, et tradidit semetipsum pro ea ut eam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet eam gloriosam, non habentem maculam aut rugam* (Ephes. v).

Considerate ordinem et vim verborum. Dilexit, et tradidit. Magnæ dilectionis magnum indicium. Quid ei contulit illa traditio? Audite. Ut prius eam mundaret ab omni contagione peccati, deinde eam sanctificaret donorum collatione, et tandem in futuro exhiberet eam sibi gloriosam, id est in animo et corpore rutilantem, et gemina stola decoratam non habentem maculam in carne, nec rugam in mente. Et hoc totum non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum magnam misericordiam suam fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti quem effudit in nos abunde, id

est per lavacrum baptismatis per quod regeneramur in filios adoptionis qui prius eramus filii perditionis. Et per Spiritum sanctum in hoc sacramento nobis datum, deposita vetustate, quotidie renovamur in cognitione et amore Dei. Quem Spiritum effudit in nos abunde, id est ad omnium peccatorum remissionem et copiam virtutum. Per remissionem peccatorum eripimur de potestate tenebrarum, per copiam virtutum transferimur in regnum filii Dei, per remissionem peccatorum incipimus non esse quod fuimus, per copiam virtutum incipimus esse quod non fuimus. Intuemini una mecum supereminentem scientiæ charitatem Christi, ex qua non solum homo fieri, sed etiam homo factus pro nobis mori voluit. Prius se dedit nobis, deinde se dedit pro nobis. Nobis per incarnationem, pro nobis per passionem. Spiritum suum in corda nostra misit, Patris visionem promisit, potestatem qua filii Dei efficiamur contulit. Et talem dignitatem tribuit ut ipsum habeamus caput, et simus ejus membra, et heredes vitæ æternæ. Cum ergo sit omnipotens quid amplius nobis dare potuit? Non enim angelicæ naturæ collata est hæc dignitas, ut a Verbo Dei in unitatem personæ assumeretur. Tantæ igitur gratiæ referamus gratias quas possumus quia condignas non valeamus. Non simus ingrati. Nemo sanguinem Christi, sanguinem Novi Testamenti, sanguinem quo sanctificatus est pollutum dicat. Nemo Spiritui sancto contumeliam faciat. Dico vobis quia multo deteriora meretur tormenta qui Filium Dei jam glorificatum, jam super omnem supercælestium essentialium dignitatem sublimatum, et in sede paternæ majestatis locatum contempserit, quam Judæi qui eum adhuc mortalem crucifixerunt per ignorantiam meruerunt. Nos jam cognovimus veritatem, et idcirco inexcusabiles erimus si tantam contempserimus salutem. Utraque via nobis annuntiata est, et illa quæ ducit ad sinistram, et illa quæ ducit ad dextram. Via lata et spatiosa quæ ducit ad perdi-

tionem, et via arcta quæ ducit ad vitam. Via salutis arcta quidem est in principio, id est incipientibus quasi in janua, quia inchoatur a timore gehennæ et vitiorum mortificatione quæ non sit sine amaritudine, priusquam vero quis januam transierit jam in atriis Domini constituto occurret latitudo charitatis et suavitas internæ dulcedinis, per quas ea quæ prius videbantur amara sicut jucunda. Tunc primum proferet gemitum columbæ. Quis est gemitus columbæ? *Heu me, quia incolatus meus prolongatus est (Psal. cxix)?* et : *Quando veniam, quando apparebo ante faciem Domini (Psal. xl)?* et : *Cupio dissolvi et esse cum Christo (Philip. i);* et : *Veni, Domine Jesu, veni ostende faciem tuam (Psal. lxxix).* *Renuit consolari anima mea, memor sui Dei et delectatus sum (Psal. lxxvi).* Omnis enim anima Deo devota, et vulnerata charitate, et amore languida nihil invenit sub sole in quo consoletur. Sola memoria Dei eam delectat, cujus omne desiderium est ut sit ante Dominum. Corvus vero longe alium habet gemitum. Tunc enim genit corvus cum ei desunt cadavera in quorum fetore immergat rostrum, tunc gemit corvus cum dicitur ei ut egrediat de corpore. Tunc clamat, et dicit : Non hodie, sed cras; non hodie, sed cras. Columba non dicit cras, sed hodie, cum monetur exire de carcere. Videat ergo unusquisque quid diligat, et sic unde sit, et qualis sit, corvus an columba intelligat. Fratres, omne studium nostrum et tota animi intentio sit carnis morbidum affectum mortificare, et a concupiscentiis mundi animum avellere, et in amore æternæ vitæ corda nostra accendere, quod sit assidue orandi, legendi et meditandi. Ad illam vitam in qua nemo moritur, nemo nascitur, nemo esurit, nemo sitit, nemo formidat inimicum, nemo prodit amicum, in qua est æterna satietas, summa beatitudo. Ad quam nos perducere dignetur qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

DE MISSIONE SPIRITUS SANCTI

SERMO.

Spiritus Domini replevit orbem terrarum; et hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis (Sap. 1). Ecce qualem, fratres, Paraclitum de Domini missione accipimus, ecce qualem consolatorem habemus. Fortassis apertius nosse cupitis quantus sit iste vel qualis. Ubique est, omnia potest, et omnino eum nihil latere potest. Utique talem oportebat esse, qui posset omnibus ubique occurrere, quem oportebat tot exsules reducere, tam dispersos colligere, tot moestos confortare, tot desperatos ad veniam reformare. Talem item oportebat esse qui posset quæ vellet replere, quem oportebat tot infirmos eu-

rare, tot oppressos protegere, et inter tot discrimina custodire, et contra tot tentamenta munire. Talem denique qui nihil non nosset, quem nihilominus oportebat tot infideles convertere, tot incredulos docere, tot rudes instruere, tot inscios erudire. Qualem utique oportuit accipimus consolatorem, protectorem, atque doctorem. Consolatorem ubique præsentem, protectorem omnipotentem, doctorem omnia scientem. Et sane consolatorem ubique præsentem exigebant tot miseris addicti, protectorem omnipotentem tot vitiis corrupti, doctorem omnia scientem tot erroribus adducti. O consolatorem dul-